

DR. SZABÓ ÁRPÁD

A KELETI BÖLCSEK KARÁCSONYI TANÍTÁSA

„Amikor Jézus megszületett a júdeai Betlehemben Heródes király idejében, íme, bölcsek érkeztek napkeletről Jeruzsálembe, és ezt kérdezték: »Hol van a zsidók királya, aki most született? Mert láttuk az ő csillagát, amikor feltűnt, és eljöttünk, hogy imádjuk őt.« Amikor ezt Heródes király meghallotta, nyugtalanság fogta el, és vele együtt az egész Jeruzsálemet. Összehívatta a nép valamennyi főpapját és írástudóját, és megkérdezte tőlük, hol kell megszületnie a Krisztusnak. Azok ezt mondták neki: »A júdeai Betlehemben, mert így írta meg a próféta: Te pedig Betlehem, Júda földje, semmiképpen sem vagy a legjelentéktelenebb Júda fejedelmi városai között, mert fejedelem származik belőled, aki legeltetni fogja népeket, Izraelt.«

Ekkor Heródes titokban hívatta a bölcseket, pontosan megkérdezte tőlük a csillag feltűnésének idejét, majd elküldte őket Betlehembe, és ezt mondta: »Menjetek el, szerezzetek pontos értesüléseket a gyerekekről; mihelyt pedig megtaláljátok, adjátok tudomra, hogy én is elmenjek és imádjam őt!«

Miután meghallgatták a királyt, elindultak, és íme, a csillag, amelyet láttak feltűnésekor, előttük ment, amíg meg nem érkeztek, és akkor megállt afölött a hely fölött, ahol a gyermek volt. Amikor meglátták a csillagot, igen nagy volt az örömiük. Bementek a házba, meglátták a gyermeket anyjával, Máriával, és leborulva imádták őt. Kinyitották kincsesládáikat, és ajándékokat adtak neki: aranyat, tömjént és mirhát. Mivel azonban kijelentést kaptak álomban, hogy ne menjenek vissza Heródeshez, más úton tértek vissza hazájukba.” (Mt 2,1–12)

A keleti bölcsekről szóló elbeszélésnek nincs történelmi alapja. Nem úgy történt, mint egy rendkívüli esemény, amilyenről az újságokban olvasunk. Heródes az egyedüli történelmi személy ebben a szép elbeszélésben. A hozzá hasonló személyek hatalommal uralkodnak. Ha valaki azt mondta az ilyen Heródesnek, hogy a szív királya megszületett, akinek hatalma szavai gyengédségén, szeretete mágikus erején alapul, Heródes azonnal összehívta az írástudókat, az egyház vezetőit, és tanácsot kért, hogy miképpen szabadulhatna meg a megtartótól, mielőtt

az bajt okozna. Hasonló komédiával találkozhatunk a napilapok oldalain, amikor arról olvasunk, hogy a hatalmasok miként mutogatják valláshoz, egyházhoz való tartozásukat, de csak azért, hogy kihasználják saját érdekeikben. Látszólag azt mutatják, hogy ők is hódolni akarnak a világ igazi ura előtt, de valódi szándékuk, hogy eltíporják. Ez a történelem.

De hála Istennek, hogy az a történelem, amiről az újságokban és a történelemkönyvekben olvasunk, nem az egyedüli. Van egy másik világ, ahol beszélhetünk az emberségről, és ez legalább olyan igaz, ha nem igazabb, mint amit a történelem jelent, mert ez a lélek mélyéből tör fel. Az emberi történelem hasonló elbeszéléseit legendának vagy mesének nevezzük. Lehet, hogy csak a mesék hisznek a maguk igazában, és lehet, hogy csak a legendák gondolják, hogy az emberek tiszták és igazak lehetnek, hűségesek önmagukhoz és teremtetőjükhöz. De igazaknak kell lenniük, mert Isten jelenik meg bennük, és Isten valósága csak akkor lesz látható, ha az emberi arcok szépségében és a szív igazságában tükröződik. De hogyan fedezhetjük fel egy másik személy szépségét és szívének igazságát? Ezt mondja el nekünk a keleti bölcsek története. A kereszténységnek igaza volt, amikor feldíszítette a születéstörténeteket és átalakította legendákká. A bölcsek és csillagjósok nem képesek arra, hogy felfedjék az igazságot az embereknek, mert az emberek királyok, amikor csillag után mennek, s ezért a bölcsek is királyokká változtak. Hárman voltak, akik keresték a negyediket. Egyikük bizonyára sötét bőrű volt, mert valamennyi legendában a harmadik herceg az éjszakához, az álmokhoz, a földhöz kapcsolódik. Ezek a történetek az emberség kereséséről, a szívhez való zárandoklatról, és Istennek emberi formában való felfedezéséről szólnak. Miért ne hihetnők, hogy egy csillag ragyog minden gyermek bölcsője felett, és ez a csillag elvezet minket arra az útra, amelyen hazaérkezhetünk. Az Éden-kert utáni vágy olyan mélyen gyökerezik lelkünkben, hogy egy percig sem tudunk élni a mi örökkévaló otthonunk látomása nélkül. Ez a látomás ott ragyog felénk, amikor az éjszakák sötétek, mert igen gyakran álmainkban közelebb van hozzánk, mint az öntudat világos nappalaiban.

Újra és újra átéljük ezt a történetet bensőnkben. Mind hordozunk magunkban egy Heródest, aki védeni próbálja magát ésszerű érvekkel, számítógató okossággal, és óvatos valóságtudattal. Mielőtt elérnénk igazi formánkat, ez király-féle alak igyekszik megfélemlíteni minket erőszakosságával és hatalmával. Minden alkalommal, amikor közel vagyunk ehhez az elvárszolt földhöz, a szív kisugárzásához, ez a király felemelkedik trónján, és azt kiáltja, hogy sem az érzések, sem az álmok. Sem a szívünk vágyai, sem eszményeik nem találnak, nem megfelelőek és ezért nem elfogadhatóak világunk számára.

Heródes alkalmazkodást kíván! Csak imádkozhatunk azért, hogy az Úr angyala jelenjen meg minden embernek, és figyelmeztesse, hogy meneküljön ettől a királytól. Igen, mi csak akkor leszünk képesek hazatérni, ha messzire kikerüljük ezt a félelmes királyt. El kell hagynunk a büszke Jeruzsálemet magas

falaival azért, hogy megtalálhassuk a kis Betlehemet, követve életünk fényes csillagát.

Szívünk nagyszerű ígérekkel van tele, amelyeket Isten ujja írt bele, mert az Örökkévaló azt akarja, hogy éljünk. Isten azonban nem csak életet adott, hanem azt akarja, hogy ez az élet látható legyen, és megnyilatkozzék. Képzeljük el, hogy a föld elnémult, a csillagok megálltak útjukon, amikor a keleti bölcsek megtalálták a gyermeket, és tisztességet tettek neki. Csak amikor ma képesek vagyunk meglátni a nagyságot, és megérteni, hogy elhívásunkban mi nincs a rendjén, mi befejezetlen, mi a kezdetleges, csak akkor találjuk meg békénket. Amikor többé nem nézzük le, ami kicsi és jelentéktelen, hanem meglátjuk az igazi nagyságot, amikor tudatosul bennünk, hogy nincs fenn és lenn, csak ez az Isten által teremtetett világ, és amikor megértjük, hogy Isten kezében minden egymásba illik, s besimul az egészbe, akkor, csakis akkor fog ez a világ összhangot és békességet találni.

A történet arról beszél, hogy a keleti bölcsek ajándékot hoztak a jászolbölcsőben fekvő kisgyermeknek: aranyat, tömjént és mirhát. Amikor az ajándék találó és gondosan kiválasztott, kifejezi a másik személy lényegét. Valójában mi csak azt adhatjuk egymásnak, ami már jelen van a másik személyben, és amit ő magában hordoz. Milyen lehetne az életünk, ha azzal a hittel élénk, hogy mindenikünk adhat ilyen ajándékot a születésétől kezdve? Mit jelenthetne, ha elfogadnánk és hinnők, hogy az egész élet nem más, mint engedni, hogy ezeknek az ajándékoknak a képe növekedjen, és kifejezést nyerjen bennünk és embertársainkban egyaránt.

A keleti bölcsek elsőként aranyukat helyezték el a gyermek Jézus lábainál. Aranyat, ami más volt, mint a föld mélyéből bányászott nemesfém, mert ez a csillagok kohójának olvasztó tűzében született. Ez a fém sohasem keveredik más elemekkel, tiszta marad mindörökké. Lehet, hogy ami értékes a szívünkben, ugyanígy születik, mert ennek az aranyak a nyomai mindenikünk szívében felfedezhetők. És egyre többet találunk belőlük, ha jobban és igazabban szeretjük felebarátainkat.

Másodszor, a bölcsek tömjént ajándékoztak a gyermek Jézusnak. A régi egyiptomiak ezt a fűszert az isteni világhoz tartozónak hitték, s amikor a tömjénről beszéltek, ezt egy szárnyaló emberi lélek képében ábrázolták, amint arany-madárként visszatér a csillagokba. A tömjén minket is jelképez, amilyenek, és akik vagyunk. Minket, embereket, a vágy hatalma röpít, s arra felé irányít, ahol örökkévaló otthonunkat tudjuk. Mert Isten szólít minket, s ezáltal fel akar készíteni, hogy egyszer majd visszatérjünk, ahonnan jöttünk. Földi életünk minősége attól is függ, hogy mennyire hallgatunk az isteni szóra, és mennyiben tudatosul bennünk, mint életünket irányító és meghatározó eszme. Az arany súlya és a tömjén könnyűsége egyaránt bennünk él, s mi valójában mindkettőhöz tartozunk.

A harmadik ajándék a mirha volt. Ez a mi földi utunkat jelzi az időben, a mi halandóságunk kifejezője. Ezt az utat, bár látszólag a miénk, mégis együtt tesszük meg, mint közös létünk és emberségünk kifejezőjét. És ezen az úton, életünkben, sokat tehetünk annak érdekében, hogy vigasztaljuk egymás szívét, gyógyítsuk a fájdalmat, enyhítsük a szenvedést, ébresszük a reményt, és erősítsük egyben, hogy elérhessünk Isten örökkévaló országába.

Íme, kedves testvéreim, milyen nagy lehetőséget ajándékoz nekünk Isten a karácsonyban, minden évben. A bölcséktől megtanulhatjuk, hogyan kell meglátni és követni a csillagot, még a komor, súlyos helyzetek éjszakáin is. Az ő szép történetük a mi útikalauzunk, hogy megtaláljuk a betlehemi kisgyermeket s benne és általa önmagunkat és egymást. És ajándékozzunk! Aranyat és tömjént szívünk-ből, szeretetünk élet szépítő és gazdagító értékeként. Mirhát, hogy közös utunkat együtt járjuk békében és reménységben. Így leszünk karácsonyi emberek, akik tudjuk, mert akarjuk, és mert hisszük, hogy mindennapunkat karácsonnyá tehetjük az ajándékozó élet által. Ámen.

Könyvszemle

Kelemen Lajos: *Művelődéstörténeti tanulmányok*. Sajtó alá rendezte, szerkesztette, a bevezető tanulmányokat és a jegyzeteket írta Sas Péter. Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár [2006]. 585 l.

A nyolcvanadik születésnapján tekintélyes emlékkönyvvel megtisztelt Kelemen Lajos az 1950-es évek vége felé már a legendák közé számított. Ő volt Erdély levéltárosa és történésze, akihez bármilyen múltra vonatkozó kérdéssel lehetett fordulni. Ha rögtön nem is tudott választ adni, de eligazított a források között, figyelmeztetett a tévedésekre. S a magukat a levéltári kutatómunkára szánó fiatalabb kartársainak állandó segítője, mestere lett. Iskolát teremtett. De nemcsak a történészek közt terjedt legendája, hanem – legalább Kolozsvárt – ő közintézménynek is számított: ha vendég érkezett a városba, ha valamilyen rendezvény alkalmából kis csapat verődött össze, netán egy osztályfőnök felkérte, Kelemen Lajos télen-nyáron hajlandó volt városnéző körutat vezetni, temetőben kalauzolni. Nem csak száraz adatokat közölt ilyenkor, hanem anekdotákkal fűszerezte mondanivalóját, valósággal megelevenítette a helyszínen történeteket.

Magam is halványan visszaemlékszem az 1950-es évek végének egy ilyen városnézésére. Nagybátyám, Mikó Imre – aki nagybátyját tisztelte az idős tudósban – egyszer értesített, hogy adott órában a Bethlen-bástya elől indít „Lajos bácsi” városnéző körutat. Akkoriban ez már egyre ritkább alkalomnak számított. A tízegynéhány fős csapattal félkörben megkerültük a bástyát, ő pálcájával mutogatott az emléktáblákra, feliratokra. Talán annyi ragadt meg a hallottakból, hogy az iskolám tözsomszédságában álló titokzatos, eléggé romos épület sok ostromot állott ki, többször újjáépítették. Aztán a Farkas utca fele folytattuk a sétát, s a református templom következett... Utóbb gyakran hallottam Kelemen Lajos kórházi éveit alatt állapotáról: a rokonok vasárnaponként keresték fel, s meglehetősen aggódtak, hogy ki ne tegyék az öregot a kórházból. Végül mégis csak ki kellett költöztetni, s az Attila úton sikerült neki egy külön szobát biztosítani. Ide is elvitt nagybátyám: itt mutatott be neki. Pár szót ha beszélünk a Házsongárdi temetőről. A meglehetősen sivár szobában az ágy szélén ült az öreg tudós, főleg testi szenvedései foglalkoztatták. Debreczeni László volt éppen mellette.

Kisiskolás kori emlékeim csak a legendát őrizték meg Kelemen Lajostól. Úgy tűnik, Brassai Sámuel lehetett még ilyen egyéniség Kolozsvár múltjában,